

Selkokieli laskee lukemisen kynnyistä

Mitä selkokieli on, kuka sitä tarvitsee ja missä sitä käytetään?

Mitä on kielen saavutettavuus?

Uusi saavutettavan kielen opas kokoaa uusimman tiedon selkokielestä.

Selkokieltä kutsutaan kieleksi, mutta oikeastaan se ei ole kieli, vaan suomen kielen muoto. Tässä kielimuodossa sanastoa, kielen rakenteita ja sisältöä muokataan yksinkertaisemmaksi. Selkokieli on tarkoitettu ihmisille, joille yleiskielen lukeminen on hankalaa.

Parhaimmillaan selkokieli laskee lukemisen kynnyistä ja innostaa lukemaan. Jos pitkät ja hankalat tekstit ahdistavat, selkotekstiiä on melkein aina helpompi lukea. Monet saavat selkokirjoista kipurin lukea kirjoja, vaikka aikaisemmin kirjallisuus ei ole kuulunut omaan elämään.

Selkokielen tarve voi johtua hyvin monista eri syistä. Selkokielestä voivat hyötyä esimerkiksi suomen kieltä opiskelevat maahanmuuttajat varsinkin opiskelun alkuvaiheessa. Uusia sanoja ja kielen rakenteita on helpompi opetella selkokielen avulla.

Selkokielestä voi olla apua myös ihmisille, joilla on erilaisia lukemisen esteitä. Esimerkiksi lapset ja nuoret, joilla on kielellinen erityisvaikeus, voivat lukea selkokirjoja tai selkouutisia. Se voi olla hyvä lukemisen tuki myös niille, joilla on erilaisia oppimisen, hahmottamisen tai keskittymisen vaikeuksia. Myös monissa vammaisryhmissä on selkokieltä tarvitsevia henkilöitä.

Uusi Selkokieli, saavutettavan kielen opas tarjoaa uusimman tiedon selkokielestä ja sen käytöstä Suomessa. Samalla kirja asettaa selkokielen paikalleen saavutettavuuden edistämistyössä.

Selkokielen tarve kasvaa

Uusin selkokielen tarvearvio¹ osoittaa, että selkokieltä tarvitsee yhä suurempi joukko suomalaisia. Tällä hetkellä Selkokeskuksen arvion mukaan noin 650 000–750 000 ihmistä Suomessa tarvitsee selkokieltä.

Osa tarvitsee selkokieltä jossain vaiheessa elämäänsä tai vain välillä. Osa taas hyötyy siitä pysyvästi koko elämänsä ajan. Monille ihmisille selkokieli on väline oppia suomea tai harjoitella lukemista.

Toisille selkokieli on ainoa keino saada tietoa. Selkokieltä tarvitsevat ihmiset ovat niin hajanainen joukko, että joskus kysytään, voiko edes samalla kielimuodolla tavoittaa näin monenlaisia ihmisiä. Kyllä voi! Ja täytyykin, sillä jokaiselle eri ryhmälle ei ole mahdollista Suomessa tuottaa erillisiä tekstejä.

Itse asiassa kokemus on osoittanut, että samat kielen yksinkertaistamisen keinot sopivat hyvin monenlaisille lukijoille. Selkokielen kohderyhmillä on enemmän yhteisiä kuin erottavia tarpeita. Viime vuosina selkokieli on myös kehittynyt siten, että erilaisten lukijoiden tarpeet voidaan ottaa paremmin huomioon. Selkokielen vaikeustasoja kuvataan uudessa Selkokieli-oppaassa tarkemmin. Toistaiseksi tämä jako kolmeen vaikeustasoon on kuitenkin vasta muotoutumassa. Tarkkoja kielellisiä kriteerejä vaativalle ja helpolle tasolle siten vasta kehitetään.

¹ selkokeskus.fi/selkokieli/tarvearvio/

² selkokeskus.fi/selkokieli/selkokielen-mittari/

Selkokieltä eri vaikeustasoilla

Yksi tärkeä muutos koskee selkokielen vaikeustasoja. Selkokieli on nyt jaettu Suomessa kolmeen vaikeustasoon: perusselkokieleeseen sekä sitä helpompaan että vaativampaan selkokieleeseen.

Perusselkokieli on selkokielen yleistaso, jolla selko-tekstejä on kirjoitettu Suomessa jo monen vuosikym-

Leealaura Leskelä on Selkokeskuksen kehittämispäällikkö. Hän on ollut mukana kehittämässä ja edistämässä selkokieltä 1990-luvun lopulta lähtien Suomessa sekä kansainvälisessä yhteistyössä.

menen ajan. Ylen selkouutiset ja Kehitysvammaliiton Selkosanomien kirjoittavat pääosin perusselkokieleellä. Perusselkokieli on määritelty Selkokielen mittarissa², joka sisältää 106 selkokielen ja sen visuaalisen ulkoasun kriteeriä.

Vaativan tason selkokieli on tarkoitettu henkilöille, joilla on lukemisessa pieniä vaikeuksia. Se on kieleltään vähän vaikeampaa kuin perusselkokieli, mutta silti helpompaa kuin yleiskieli. Vaativan tason tarkoitus on auttaa lukijaa siirtymään lukemisen polulla eteenpäin kohti yleiskielisiä tekstejä.

Helppo selkokieli taas on tarkoitettu niille lukijoille, joilla on suuria vaikeuksia lukemisessa. He tarvitsevat paljon tukea ja apua lukemiseen, ehkä jopa lukutuen, joka lukee heille tekstin.

FM Leealaura Leskelä on Selkokeskuksen kehittämispäällikkö. Hän on ollut mukana kehittämässä ja edistämässä selkokieltä 1990-luvun lopulta lähtien Suomessa sekä kansainvälisessä yhteistyössä. Leskelällä on ollut keskeinen rooli muun muassa selkokielen mittarin ja selkokielen vaikeustasojaottelun kehittämässä. Tutkijana Leskelä on perehtynyt selkopuheeseen ja selkokielen käyttöön vuorovaikutustilanteissa. Vuonna 2015 Leskelä nimettiin suomen kielen lautakuntaan selkokielen asiantuntijaksi. Hänen uudesta kirjastaan Selkokieli– Saavutettavan kielen opas (Opike, 2019) esittely lehden s.30.

Tietoa selkokielestä ja Selkokeskuksesta:
selkokeskus.fi

Leealaura Leskelä: Selkokieli– Saavutettavan kielen opas (Opike, 2019)

tilaukset: opike.fi